3
117

Collegij Ethici

DISPUTATIO DUODECIMA

De

JUSTITIA ET JURE,

NEC NON

De

CONTINENTIA ET TOLERANTIA.

Quam

D. O. M. A.

Conſenſu & authoritate Ampliſſimæ Facultatis Philoſophicæ in celeberrima Roſtochienſium Academia

SUB PRÆSIDIO

M. HENRICI VULPIJ, Lemgoviâ-Weſtphali SS. Theol. Studioſi.

defendendam ſuſcipiet

HENRICUS SIBRANDT, Roſtochienſis.

ad diem 5. Sept. horis & loco ſolitis.

Ovidius.

Non metuunt leges, ſed cedit viribus æquum:
Victaq; pugnaci jura ſub enſe iacent.

ROSTOCHIJ

Per Auguſtinum Ferberum, Anno M. DC. XVIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

THESIS I.

JUſtitia omnium virtutum domina ac regina, prout Cic. 3. Offic. præſtantiſſima, ut Ariſt. 5. Eth. c. 1. emphaticè illam vocat, liberalia noſtra reſtant præſtanda ſervitia; Quia autem ſuo jure caput fortè eſſe debuiſſet, non cauda, nolim aliter atq; eſt accipiat, quod primo loco non eſt collocata, quippe ad naturam ſuam & præſtantiam melius intelligendam, cæteras virtutes prius explicare fuit neceſſarium, Magirus in Comm. Eth. p. 422. Juſtitia enim univerſa eſt virtus univerſa, Vniverſum autem non eluceſcit, niſi notis partibus: quin & primò debemus nos intrinſecus perficere, mox verò rectè erga alios diſponi, quod fit per Juſtitiam. Piccolom. gr. 4. c. 14. Licet ergò perfectione ſit prima, origine tamen ſuo modo eſt poſtrema. idem gradu eodem c. 30.

2. Duæ celebriores Juſtitiæ circumferuntur Definitiones, verbu ſaltem non ſenſu diſcrepantes. 1. Juſtitia eſt habitus, quo homines ſunt idonei ad ea, quæ juſta ſunt, agendum, eademq; agunt & volunt. Philoſophus 5. Eth. c. 1. 2. Juſtitia eſt conſtans & perpetua voluntas jus ſuum cuiq; tribuendi. JCtus in princ. Inſt. de Jur. ex Platone in 2. de Repub. ubi Simonidem ejusdem laudat inventorē.

3. De ſecunda Definitione diſputant inter ſe JCti: Utrum ſit intelligenda de divina, an verò de humana juſtitia? Reſp. Qui affirmativam poſterioris tuentur membri, rectius ſentire judico: 1. ex ſcopo Juſtiniani: Agere namq; voluit de Juſtitiâ, quam Judex adminiſtrare debet, non quam adminiſtrat Deus, pœnis afficiendo malos, & præmiis ornando bonos. Vnde expreſſè juſtitiam inter virtutes hominum recenſet in Nov. 30. c. 9. § 1. 2. ex Juſtitiæ Definitione: quæ non competit divinæ ſed humanæ legali Juſtitiæ: Definitur enim voluntas jus ſuum (i. e. quòd ei debetur) cuiq; tribuendi.

THESIS I.

Uſtitiæ omnium virtutum domina ac regina, prout Cic. 3. Offic. *præſtantiſſima, ut* Ariſt. 5. Eth. c. 1. *emphaticè illam vocat, liberalia noſtra reſtant præſtanda ſervitia; Quia autem ſuo jure caput fortè eſſe debuiſſet, non cauda, nolim aliter atq; eſt accipiat, quod primo loco non eſt collocata, quippe ad naturam ſuam & præſtantiam melius intelligendam, cæteras virtutes prius explicare fuit neceſſarium,* Magirus in Comm. Eth. p. 422. *Juſtitia enim univerſa eſt virtus univerſa, Univerſum autem non eluceſcit, niſi notis partibus: quin & primò debemus nos intrinſecus perficere, mox verò rectè erga alios diſponi, quod fit per Juſtitiam.* Piccolom. gr. 4. c. 14. *Licet ergò perfectione ſit prima, origine tamen ſuo modo eſt poſtrema.* idem gradu eodem c. 30.

2. *Duæ celebriores Juſtitiæ circumferuntur Definitiones, verbu ſaltem non ſenſu diſcrepantes.* 1. Juſtitia eſt habitus, quo homines ſunt idonei ad ea, quæ juſta ſunt, agendum, eademq; agunt & volunt. *Philoſophus 5. Eth. c. 1.* 2. Juſtitia eſt conſtans & perpetua voluntas jus ſuum cuiq; tribuendi. *JCtus in princ. Inſt. de Jur. ex Platone in 2. de Repub. ubi Simonidem ejusdem laudat inventorē.*

3. *De ſecunda Definitione diſputant inter ſe JCti:* Utrum ſit intelligenda de divina, an verò de humana juſtitia? *Reſp. Qui affirmativam poſterioris tuentur membri, rectius ſentire judico:* 1. ex ſcopo Juſtiniani: *Agere namq; voluit de Juſtitiâ, quam Judex adminiſtrare debet, non quam adminiſtrat Deus, pœnis afficiendo malos, & præmijs ornando bonos. Unde expreſſè juſtitiam inter virtutes hominam recenſet in Nov. 30. c. 9. § 1.* 2. ex Juſtitiæ Definitione: *quæ non competit divinæ ſed humanæ legali Juſtitiæ: Definitur enim voluntas jus ſuum (i. e. quòd ei debetur) cuiq; tribuendi.*

Digitized by Google

Deus autem nulli cuiquam debet, ex debito ſcil. quod nos promeriti ſimus noſtra obedientia. Ergò. Si objicere volueris, quod talis conſtans & perpetua voluntas, qua de ſonat definitio, in nullum poſsit cadere hominem: Reſponſio parata eſt ex Diſt. 1. inter jus & factum. 2. inter ſpeciem & individuum. 3. inter definitionem Juſtitiæ idæalem & individualem. Definitur Juſtitia, non qualis de facto ſæpius in hoc vel illo individuo ſit, ſed qualis jure eſſe debeat: Poſito ergò non cadere in individuum, cadit tamen in ſpeciem. 4. inter voluntatem ancipitem, & habitu jam plane obfirmatã. Juſtitia dicitur eſſe perpetua & conſtans voluntas, quia habitus ille animi, illa virtus juſtitiæ in ſeſe nihil vult, nihil ordinat niſi quod perpetuum ſit & ſemper conſtet. Accedit, quod Juſtinianus per Meton ſubjecti pro adjuncto voluntatem pro habitu voluntatis ponat: Non enim ſimpliciter qui facit juſta juſtus eſt, ſed qui facit ex habitu ſive deſtinato conſilio. Stat ergò ſententia, Juſtinianum definiviſſe Juſtitiam humanam in foro ſoli exercendam, quam ſi reſpectu originis primæ ſive cauſæ efficientis remotæ divinam dixeris, nos tibi optimè conſentientes habebis.

4. Vocabulum Juſtitiæ *eſt ambiguum & in Theologia & in Philoſophia.* In Theologia ſignificat vel Juſtitiam imputativam, *quæ fit per Chriſtum, ſine noſtro interveniente merito*: vel legalem Moſaicam, *quæ fit per noſtra opera legi Dei ſatisfacientia: Hæc eſt vel cauſa vel perſona: Juſtitiâ cauſa aliquis juſtus eſſe poteſt, non perſona, ſola enim imputativa ſalvat, non legalis. Quam in rem egregius eſt locus Rom. 4. v. 3. 4. 5. Credidit Abraham Deo & imputatum eſt ei ad juſtitiam. Ei verò qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum. Porrò ei qui non operatur ſed credit in eum, qui juſtificat impium, (à termino à quo ſic dictum) imputatur fides ſua ad juſtitiam.* In Philo-
ſophia

Digitized by Google

ſophia ſumitur vel abuſivè, *idq́; potiſſimum tripliciter, 1. ut feris etiam competat; unde Aelianus l. 2. Animal. c. 8. Delphinos vocat juſtos, eo, quod venationis piſcium partes inter ſe ita partiantur, ut majorem prædæ partem ei relinquant, qui capturæ cauſa fuit. 2 pro officio, quod defunctis exhibetur, Vnde juſti dicuntur qui defunctis juſta perſolvunt. 3. pro æquali prædæ diſtributione, quæ inter prædones cernitur.* Vel propriè & ſtrictè, *pro illa juſtitia quæ in ſocietate politica cernitur, ut hoc loco.*

5. *Juſtitia nonnullis dicta eſt, quaſi juris ſtatum, quod in eâ jus conſiſtat,* per notat. ex ſubjecto. *Aliis à jus,* per notat. ex cauſa, *quia Jus ſtatuunt Juſtitiæ cauſam.*

6. *Sed hic quæritur:* An Jus ſit Juſtitiæ cauſa vel effectus? *Reſp. Vtrumq́; ſine contradictionis implicatione propter diverſum reſpectum affirmari poteſt. 1. enim* Jus accipitur vel pro medio, *quo juſtitiam conſequimur & generamus, in uſu antecedente, quatenus conſideratur in præceptis & pro arte juris, ejusdemq́; notitiâ ſumitur, atque ſic jus habet rationem cauſæ efficientis, Juſtitia effecti;* vel pro juſto, *quod à juſtitiæ habitu producitur in uſu conſequente, atq́; ita Jus habet rationem effecti, Juſtitia cauſæ.* 2. Jus conſideratur vel conſtituendum vel conſtitutum: *Juſtitia eſt cauſa juris conſtituendi, niſi enim legislatores æquitatem & juſtitiam ſpectaſſent, juſtas leges ferre non potuiſſent. Jus conſtitutum ſive leges latæ juſtarum actionum cauſæ ſunt: Ita Judex in judicando ſpectat Jus, & ad illius præſcriptum juſtè definit: ita quilibet actiones ſuas ad regulam juris componit & dirigit.*

7. Genus juſtitiæ *in definitione Ariſtotelis, eſt:* Habitus: *Ab unica ergò vel altera actione juſta juſtus denominari nemo poteſt, Vnde diſtinguitur inter juſtum agere, quod re-*

quod reſpicit actiones ſingulares, & juſtè agere, quod notat habitum. Intelligitur autem per habitum, tanquam genus remotius, virtus, tanquam genus proximum, per Synecd. generis pro ſpecie. In definitione Juſtiniani vicem generis obtinet, Voluntas *poſita pro habitu, per Meton. ſubjecti pro adj:*

8. Differentiæ ſunt tres: 1. *eſt* βουλήσεως voluntatis: *quæ aliàs dicitur* προαίρεσις*, per quam certo animi propoſito & conſilio conſtanti voluntate agimus ea, quæ ſunt ſecundum virtutem: Juſtus ergò non eſt, qui temerè & caſu aut ignorans, aut invitus, agit juſtum.* 2 δυνάμεως, facultatis: *Per habitum namq; Juſtitiæ homines idonei ſunt ad juſtas actiones ut agant quæ ſunt juſta.* 3. πράξεως, actionis: *Non enim ſatis eſt poſſe agere juſta, ſed agere ipſum & exercere requiritur, idq; maximè in officiorum communicatione, & rerum erga alios. Juſtitiæ enim actiones non poſſunt rectè cognoſci, niſi reſpectu alterius, erga quem exercentur.*

9. *Juſtitiæ in genere opponitur* Injuſtitia, *quæ eſt habitus, per quem homines agunt & volunt ea, quæ ſunt injuſta.*

10. Juſtitia eſt vel particularis vel Univerſalis: *Hanc Ariſtoteles* νόμιμον δικαιοσύνην*, quaſi legalem juſtitiam, quod pro objecto habeat omnium legum, virtutumq; actiones; Illam vocat* ἰσότητα*, æqualitatem, quod eam in diſtribuendo & commutando ſervet.*

11. Juſtitia particularis eſt: Virtus, in diſtributione ac communicatione rerum mediocritatem ſervans. *Huic opponitur* ἀνισότης, particularis injuſtitia, *quæ eſt vitium in rerum externarum diſtributione vel commutatione mediocritatem violans, vel excedendo, vel deficiendo.*

12. Juſtitia particularis eſt, vel διανεμητική diſtributiva, vel συναλλακτική commutativa. *Ariſt. 5. Eth. c. 2. Addunt alij Juſtitiam permiſſivam, ſed quia illius nullus datur actus,*

Digitized by Google

tur actus, virtus moralis dici nequit. Alij duas inſuper adjiciunt: Criminalem & Emendativam: quas, quia Commutativa in ſe continet, ſicco pede præterimus.

13. Juſtitia Diſtributiva, eſt juſtitia particularis, quæ in diſtributione rerum externarum pro ratione dignitatis perſonarum & æqualitatis rerum ſingulis tribuit.

14. Objectum *eius ſunt omnia ea, quæ inter cives diſpertiri moris eſt, officia, honores, pœnæ, præmia, quæ ſingulis aptat, & convenienti proportione tribuit. In his quatuor ſunt obſervanda, 1. Res externæ quæ diſtribuuntur. 2. Perſonæ, quibus diſtribuuntur: proprium enim eſt hujus virtutis ut perſonam rei & rem perſonæ accommodet, & quid quaq; perſona ſit dignum, attribuat. 3. Merita perſonarum. 4. Proportio Geometrica, quæ reſpicit ſimilitudinem rationum ſecundum qualitatem, & ſicut ſe habent 2. ad 4 ſic ſe habent 3 ad 6. Sic in hac virtute rerum convenientia in collatione ad perſonas conſideratur.*

15. *Quæritur circa hanc*: An reſpectus perſonarum in juſtitia ſit habendus? *Aff. 1.* à ſcripturæ teſtimonio: *Rom 13. v. 7. reddite omnibus quod debetur: cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. 1. Pet. 2. v. 14. Magiſtratus mittitur ad vindictam quidem nocentium, laudem verò rectè agentium.* 2. ab ipſo Dei exemplo: *qui non omnes in eodem dignitatis gradu vult eſſe conſtitutos, ſed alios conſtituit Reges Principes, Conſules, &c. alios Epiſcopos Diaconos, &c. quin & in exercenda juſtitia unicuiq; redditurus eſt ſecundum opera ſua, Rom. 2. v. 6. adeò ut graviori pœna & cruciatu in inferno puniturus ſit malignè delinquentes, quàm Ethnicos ſaniores fide deſtitutos.* 3. ab abſurdis: *Si non eſſet habendus*

reſpectus

Digitized by Google

reſpectu perſonarum, nulla perſonarum diſtinctio eſſet concre-denda! At hoc non tantùm abſurdum, verùm etjam impium, ſapiens Anabaptiſmum. Ergo. Item: Si reſpectus perſonarum non eſſet habendus, tantus eſſet offerendus honor ruſtico quàm Principi, indocto quàm docto. At hoc abſurdum eſſe quivis facilè colligit. Ergo & illud. Si quis autem eſt, qui ſic dicat aut cogitet: προσωποληψίαν *expreſſè à Deo removet Petrus Act. 10. v. 34. Re ipſa comperio, quod non ſit perſonarum acceptor Deus. Paulus Rom. 2. v. 11. Non eſt perſonarum reſpectus apud Deum.* Is ſibi reſponſum hoc habeat: προσωποληψία *alia eſt, quando æqualibus dantur inæqualia, reſpectu circumſtantiæ alicujus concernentis quidem perſonam non rem: verbo: quæ fit non ex rei effectu, ſed ex perſonæ affectu, & hæc annumeratur vitÿs. Alia eſt qua æqualibus æqualia, inæqualibus inæqualia officia, præmia & honores attribuuntur: Et hæc obſervatur in juſtitia diſtributiva.*

16. Extremum eſt: Injuſtitia diſtributiva: *quæ in diſtributione præmiorum, pænarum & rerum aliarum nec perſonarum dignitates, nec proportionem Geometricam ſpectat. Quod fit dupliciter, vel enim plus datur, cui minus debetur; vel minus cui plus debetur: quorum illud eſt exceſſus; hoc defectus.*

17. Exercitium juſtitiæ eſt Magiſtratus, *à quo atrocia ſcelera non puniuntur, regna evertuntur, inquit D. Philipppus. Præcipuè autem quatuor plerumq́; urbium exitia antecedunt, totiúq́; regionibus clades denunciant & accelerant: 1. Enormium delictorum magnitudo 2 delinquentium multitudo. 3. delinquendi conſuetudo. 4. atrocium delictorum publicè conceſſa licentia atq́; impunitas De quibus emphaticè* Seneca: *Mali mala ſua, quod malorum ultimum eſt, amant: tunc autem conſummata eſt infelicitas, ubi turpia non ſolùm*

dele-

delectant,ſed etiam placent : & deſinit eſſe remedio locus : ubi quæ antea vitia fuerunt,mores fiunt. Magiſtratus ergô manibus pedibusq́; obnixè officium faciat,ut defendantur probi,puniantur ſcelerati,ne malum ſibi ipſi, totiq́; Reipublicæ conſciſcat. Lacedæmonij enim nolentes punire nebulones,qui ſtupraverant filias Scedaſi,illo ipſo in loco victi ſunt libertatemq́; amiſerunt: Troja everſa eſt propter raptum Helenæ,cum Paris nollet reſtituere raptam conjugem Menelao marito. Tribus itidem Benjamin deletur , cum juſsi Benjamitæ nollent ſiſtere cives Gibeonitas, qui ſtuprârant Levitæ conjugem.

18. *Sed Quæritur* : An Magiſtratus Politicus Deo placeat? *Negativam impij tuentur Anabaptiſtæ, quibus invictiſsima hæc oppono fundamenta.* 1. a Cauſa efficiente : *Cujus Deus eſt author,illius non eſt oſor. Atqui Deus eſt author ordinis politici ſive Magiſtratus, Deut.16.v.18. 2. Sam. 6. v. 21. Rom. 13. v. 1. ſqq. Ergò ejusdem non eſt oſor.* 2. à miniſterio Magiſtratus, *Deus enim per Magiſtratum tanquam per miniſtros mundum regit, Prov.8.v.16. Prov. 21. v. 1. Exempla habemus in Moſe, Num. 11. v. 16. Saule 1 Sam 10.v.9.&c. Contumelia ergo Anabaptiſtarum in ipſum redundat Deum,ut patet perſpicuè ſatis ex 1. Sam. 8. Non te,inquit Deus, abjecerunt,ſed me, ne regnem ſuper eos.* 3. ab adjunctis, 1. *Elogijs : vocantur Dij,Exodi 22.v. 28. Pſ. 82. v. 6. Dei miniſtri, Rom 13.v.4. 2. Honore, quo debet affici, Rom.13.v.6.7.Matt.22.v.21.* 4. à Sanctorum Exemplis, *quæ paſsim in ſcripturis occurrunt. Nugas Anabaptiſtarum reſervabimus ad collationem.*

19. Juſtitia commutativa eſt juſtitia particularis, quæ in contractibus & rerum commutatione, nullo habito perſonarum reſpectu eam ſervat æqualita-

Digitized by Google

litatem,ut ſuum quiſq; conſequatur, & nulla pars defraudetur.

20. *Denominatur hæc virtus à rerum permutatione, quæ fit, cum alteri quod habemus concedimus, ut aliud quippiam aſſequamur: Quo pertinet illud Græcorum dictum: δός τι καὶ λάβε τι: Da aliquid & viciſſim accipe aliquid. Item JCtorum: Do ut des, facio ut facias: Dicitur etiam alio nomine διορθωτική, correctiva, quia Judicis ex hac Juſtitia officium eſt, injuriam quæ uni parti propter inæqualitatem illata eſt, corrigere & tollere, ad æqualitatem utramq; partem redigendo, quod fit, ſi auferat ab altero permutantium, qui plus habet partem aliquam, quæ deeſt ei, qui minus habet, illiq; adjudicet, ut ita utriq; partes ſint æquales. Ariſt. l. 5. Eth. c. 4.*

21. Objectum Juſtitiæ Commutativæ, *ſunt commercia ſeu contractus inter cives, alioſq; contrahentes, In quibus hæc juſtitia proportione Arithmetica æqualitatem ſervat, proindeq; medium rei obſervat. Non ergò in contractibus, qui permutandi gratia fiunt, reſpectus habetur perſonarum, cujuscunq; ſint ſtatus & conditionis, ſed ſimpliciter conſiderãtur ea, quæ ſunt permutanda, ut nimirum æqualia pro æqualibus reddantur, ſi non in quantitate tamen in qualitate, dignitate & valore, idq; beneficio duorum mediorum, quorum alterum eſt à natura profectum, ut uſus, neceſſitas & indigentia rerum; alterum ex hominum inſtituto natum, ut: numus, qui veluti ſucceſſit in locum indigentiæ.*

22. *Juſtitiam hanc commutativam ipſe Deus Levit. 19. præcipit: Nolite facere iniquum aliquid in regula in pondere, in menſura, in ſtatera: juſta & æqua ſint pondera, juſtus modius, æquuſq; Seſtorius: quia ego Dominus Deus veſter; Exemplum hujus virtutis inſigne fuit Joſephus, qui Ægyptijs*

gyptijs

gyptijs fame preſſis juſto precio frumentum vendidit, & legitima permutatione pro armentis & gregibus frumentum dedit, & iniquum contractum, quo Ægyptij ſeſe in ſervitutem Pharaonis tradere volebant, reſpuit.

23. Cognatum Iuſtitiæ commutativæ, eſt: Lex talionis, *quâ eadem patimur, quæ alteri facimus. Dicitur enim inde Talio, quod talia quis patiatur, qualia proximo ſuo intulit, unde & Græci* ἀντιπεπονθὸς *quaſi reciprocam & mutuam paſſionem vocabant. Sed quæritur 1.* An lex talionis ſimpliciter jus ſit? *Pro affirmativa ſimpliciter pugnaſſe Pythagoræos ſcribit Ariſtoteles l. 5. Eth. Nic. cap. 5. Quos ibidem refutat duobus argumentis* 1. ab inductione: *Jus talionis neq; locum habet in diſtributiva, neque in commutativa juſtitia. Ergo non eſt ſimpliciter veriſſimum jus. Antecedentis probatio proba: Diſtributiva enim juſtitia reſpicit perſonas, quod jus talionis tollit, quippe ſecundum quam percutiens Principem, Conſulem ſimiliter repercutiendus eſſet, ac percutiens ruſticum, cum tamen majori ſupplicio dignus ſit. Sic in juſtitia commutativa non eadem ijsdem, prout vult lex talionis, ſed æquivalentibus rebus ejusdem precij & valoris, ut vinum pro frumento, pannus pro pecunia permutantur.* 2. ab impoſsibili: *Si enim aliquis imprudens & invitus læſit, pari modo ab imprudente lædi non poteſt, quia nemo invitus aut imprudens illatam injuriam vindicat, ſed ſciens & volens.*

24. *Quæritur 2.* An lex talionis in Politia obſervanda? *Affirmatur: Si vocabulum Talionis ſumatur pro compenſatione debita, tum pro illatis injurijs, tum pro acceptis beneficijs: illa vocatur ſpecialiori nomine vindicta; hæc Gratitudo. Utraq; retaliatio in civili ſocietate eſt neceſſaria: Niſi enim injurias illatas licet vindicare (intellige*

Digitized by Google

modo legitimo per Magiſtratum non per hominem privatū) mera in mundo erunt latrocinia & exulabit Juſtitia. Niſi itidem gratitudo ſive beneficiorum retributio concedatur, civilis quoq́ ſocietas tolletur. Talis ergo talio neceſſaria eſt, ſiquidem ſine illa civilis ſocietas conſiſtere nequit. Præſcripta etiam eſt in lege Exodi 21. v.24. Levit. 24.v.19. Deut 19. v. 21. repetita in Evangelio Matt.7.v.2.confirmata exemplis, Adonibeſeci, Jud.1.v.6. Davidis 2.Sam.12.v.11.c.16. v 22. inde notabilis ille Canon. Per quæ quis peccat, per eadem punitur. Obſerva tamen, quod quidem apud Judæos pro plaga per jus talionis fuerint inflictæ plagæ, ſed non ſemper, idq́ cum tali moderatione, ut circumſtantiæ factorum & perſonarum diligentiſſimè ſint conſiderata, quæ ſi adhuc conſiderentur, talionem in rep. benè conſtituta facilè concedimus; Si verò talio ſtrictè & illimitatè urgeatur, in rep. benè conſtituta vix erit permittenda, ut conſtat ex theſi præcedenti.

25. Extremum Juſtitiæ commutativæ, eſt: Injuſtitia commutativa, *quæ in rerum commutatione æquitatem ita violat, ut huic lucrum, alteri damnum inde obveniat, Hujus injuſtitiæ quia duo ſunt contrarii effectus facere injuriam & pati, ipſa autem Juſtitia medij, i. e. æqualitatis inter plus & minus effectrix eſt, Juſtitia rectè mediocritas dici poteſt. Vitium hoc omni floret tempore, hocq́ potiſſimum, Quare ſeveriſſimæ Dei comminationes negociatoribus ſemper in recenti ſint memoriâ, ex Eſa.5.v 8. Væ, qui conjungitis domum ad domum & agrum agro copulatis, usq́ dum nullus locus ſuperſit. Prov.22.v.16. Qui opprimit pauperem ut augeat divitias ſuas, dabit ipſe ditiori & augebit. Prov.23.v.4.5. Noli laborare, ut diteris, ſed prudentiæ tuæ pone modum: nec erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere quia faciunt ſibi pennas, quaſi aquilæ, & avolabunt*

in ca-

Digitized by Google

in cœlum. confer 1. Theſ. 4. v. 6. Syr. 41. v. 15. 16. Unde verum eſt vulgo quod dicitur verbum: De malè quæſitis, non gaudet tertius hæres.

26. *Circa extremum hoc quæritur:* Utrum deterius ſit injuriam inferre, quam pati? *Aſſirmat Ariſtoteles l. 5. Eth. Nic. c. 5. prius. Cujus ſententiam probamus* 1. ex principiorum utrumq; malum cauſantium collatione: *Malum quod plura habet principia, illud cauſantia, eſt deterius eo, quod habet pauciora. Atqui illatio injuriæ plura habet principia eandem cauſantia, quam paſſio: Qui enim infert injuriam, agit ſpontè & cum prælectione, qui verò patitur, non item. Ergo.* 2. ex adjunctorum collatione. *Malum quod ſemper vitioſum eſt, & cum improbitate & ſcelere conjunctum, eſt deterius illo, quod non eſt tale. Atqui inferre injuriam ſemper eſt vitioſum & cum improbitate & ſcelere conjunctum; pati autem injuriam, etiamſi ſit malum, tamen non eſt cum improbitate & ſcelere conjunctum: non enim, quia patitur aliquis injuriam, ideò malus eſt & improbus: imò plerumq; optimi quiq; improborum injurijs magis ſunt expoſiti. Ergo inferre injuriam deterius eſt, quam pati.*

27. *Hæc de Juſtitia particulari:* **Juſticia univerſalis eſt virtus, per quam obedientiam præſtamus omnibus legibus, idq; in eum finem, ut & publica utilitas promoveatur, & Politica ſeu civilis ſocietas inter homines conſervetur.**

28. **Objectum** ***Juſtitiæ Univerſalis ſunt omnes leges, omnium virtutum actiones: Unde & illud Theognidis:***

ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στι,

Juſtitia in ſe virtutes complectitur omnes.

29. **Extremum** ***eſt παρανομία omnium legum tranſgreſſio, ſive fiat in exceſſu ſive in defectu.*** ***30. In-***

Digitized by Google

30. *Inde Philoſophus diſcrimen inter Juſtitiam particularem & univerſalem conſtituit l. 5. c. 2. Eth. Nic. Quia accidit ſæpius ut aliquis ſit παράνομος, qui non ſtatim ſit πλεονέκτης. e.g. Homo intemperans transgreditur leges temperantiæ & ſobrietatis, avarus egenti non ſuccurrens peccat contra leges charitatis: Atq; ſic uterq; dicitur injuſtus ſecundum injuſtitiam univerſalem, quatenus legibus debitam obedientiam non tribuit, dici tamen neutiquam poteſt particulariter injuſtus, quia mediocritatem in bonorum diſtributione non violavit. Licet ergo Juſtitia univerſalis videatur eadem eſſe cum virtute morali in genere conſiderata: tamen differt à generali virtute ratione, hæc namq; refertur ad habentem; illa verò ad alios, erga quos exercetur.*

31. *Hæc pro ratione quidem noſtri inſtituti de Juſtitia, paucis quid & quotuplex JUS ſit ut videamus, reſtat: Definitionem JURIS quod concernit, variant de illa authores, neq; affertur ab omnibus una: Alij JUS ſive legem generaliter definiunt, quod ſit norma rectè agenda cum obligatione præſcribens.* Cl. Meiſn. Diſſertat. de Leg. p. 61. *A JCtis, definitur JUS, ars æqui & boni. Juris vero præcepta conſtituuntur tria, 1. honeſtè vivere. 2. alterum non lædere. 3. ſuũ cuiq; tribuere.* Ariſtoteles *10. Eth. c. ult. ſcribit, Legem eſſe rationem à prudentia & mente profectam.* Donaldſonus *p. 214. inquit: Jus eſt juſtitiæ effectum, quod in mutuæ ſocietatis uſu hominibus recta præſcribit.*

32. *De origine Legum ſi quæſieris, diſtinctè erit reſpondendum: Cauſa enim earundem in genere conſideratarum principalis eſt* DEUS, *quem unum legiſlatorem vocat Jacobus c. 4. v. 12. à quo omnis ſapientia Syrac. 1. v. 1. quam & Salomon à Deo petijt 1. Reg. 3. & 2. Paral. 1, in ſpecie legem naturæ quod attinet, habet & hæc originem ſuam à Deo, quip-*

pe quam

Digitized by Google

pe quam primum perfectam primis noſtris parentibus implantavit, nunc verò ſemina & igniculos mediatè per generationem nobis inſculpit, adeò ut & gentes oſtendant opus legis ſcriptum in cordibus, & naturaliter τὰ τοῦ νόμου faciant Rom. 2. Legum itidem humanarum cauſa principalis, licet remota & mediata, eſt Deus: Inſtrumentalis, propinqua & immediata ſunt homines prudentes, longo rerum uſu multaq; experiētia præſtantes, qua publici ſunt, non qua privati.

33. In diſtributione Juris aliter Philoſophus, aliter JCtus progreditur, Philoſophi veſtigia preſſuri dicimus. Jus eſt vel Civile ſive Politicum, vel Oeconomicum, ſive Domeſticum, Ariſt. 5. Eth. c. 6. illud vocat ἁπλῶς δίκαιον ſimpliciter jus, hoc καθ' ὁμοιότητα ſecundum ſimilitudinem, quia habet aliquid ſimile cum politico jure.

34. Jus Politicum ſive Civile eſt, quod in ſocietate inter homines liberos & æquales, ad ſufficientem rerum neceſſariarum copiam colitur. Eſtq; vel φυσικὸν, Naturale, vel νομικὸν legitimum: Jus Naturale, eſt: quod natura omnibus hominibus indidit. e. g. Deus eſt colendus; Majoribus obtemperandum, vim vi repellere licet; Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

35. Circa hoc quæritur: An lex naturæ apud omnes ſit una & eadem? Pro negativa videtur facere locus ex 5. Eth. c, 7. ubi Philoſophus aſſerit, nullum eſſe tam naturale juſtum, quin aliquo modo ſit apud diverſos variabile; Pro affirmativa non obſcurè hoc facit, quod naturalia, ut natura, apud omnes ſint eadem. Sed benè eſt: Diſtinguendum enim inter ipſam naturæ legem & inter legis uſum & applicationem: Lex ipſa apud omnes una eſt; Uſus ſæpius diverſus, non quidem quoad notiones primarias, quæ ſunt principia; ſed ſecundarias, concluſiones nim. (quæ ſunt ſtatuta, ex prin-

Digitized by Google

ex principijs interventu rationis per diſcurſum collecta) non communes ſed proprias ſive ſpeciales : idq́ vel ob educationis pravitatem, vel conſuetudinum antiquitatem, vel rationis cacitatem, vel circumſtantiarum varietatem.

36. Ius legitimum *eſt, quod hominum decreto in ſocietate, ad civium ſalutem eſt ſancitum. Vocatur etiam ab Ariſtotele* δίκαιον ἀνθρώπινον, *i. e. jus humanum c. 7. l 5.*

37. *Quæritur circa hoc 1.* An Princeps ſit ſolutus legibus? *Diſtinguendum eſt & ad quæſtionis ſubjectum, & ad prædicatum: Princeps enim conſideratur vel ut Chriſtianus, vel ut homo, vel ut Magiſtratus; Leges itidem aliæ ſunt divinæ, aliæ naturales, aliæ humanæ: Parere tenetur princeps legibus divinis, ut Chriſtianus, ut pius ſit: naturalibus ut homo, ut bonus ſit. Legibus humanis ijsq́ ſpecialibus ſive merè poſitivis & civilibus, non ſubeſt princeps, quia perſonam ejus non attingunt; ſubeſt autem communibus, non quoad vim legum coercentem ſed dirigentem, non ex ſervili neceſſitate, ſed ex civili honeſtate, quia Regis ad exemplum totus componitur orbis: Inde JCti: Princeps, inquiunt, ſive Imperator legibus ſolutus quidem eſt, & tamen legibus eum vivere oportet.*

38. *Quæritur 2.* An leges humanæ violatæ obligent conſcientiam? *Pro affirmativa expreſſius eſt locus Rom. 13. v. 5. Neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolum propter irā ſed & propter conſcientiam: Quia autem legum humanarum eſt magna varietas, quousq́ affirmativa extendenda ſpecialius indicandum: Legum ergò humanarum aliæ de rebus ſonant divinis, & ſunt erutæ ex ipſo jure divino, quarum transgreſſio obligat conſcientiam; aliæ feruntur de rebus humanis, & quidem vel contra ſacras literas & legem naturæ, quæ ſi ſervantur conſcientiæ hominum gravantur; vel præter ſa-*

ter ſacras literas, ſi nim. in verbo Dei nec expreſſè prohibeantur, nec directè mandentur, quæ ſi violentur ex malitia conſcientiam obligant, ſi ex imbecillitate nec ſtudio peccandi, conſcientiam non videntur obligare, licet aliquam mereantur pœnam. Alia vide in Diſſert. de Leg. Clariſſ. Meiſn. l. 4. ſ. 1. q. 11.

39. *Quæritur 3.* An leges forenſes Moſaicæ in noſtrum forum ſint revocandæ? *Reſp. N. Ceſſante enim cauſa & objecto legis, mutatisq; circumſtantijs ceſſat lex ipſa. Atqui ceſſat jam in N. T. cauſa & objectum legis forenſis & mutatæ ſunt circumſtantiæ. Ergo. Ubi tamen obſervabis, quod ſit diſtinguendum in legibus forenſibus Moſaicis inter genus & ſpeciem ſeu determinationem: Genus ſæpius eſt in illis morale & nos etiam reſpicit e. g. fures ſunt puniendi; ſed pœnæ determinatio ad leges pertinet forenſes.*

40. Jus Oeconomicum *eſt, quod inter unius ejusdemq; domus membra ad domeſticorum ſuſtentationem, aut generis propagationem, colitur.* Eſtq; vel Paternum, *quod inter parentes & liberos colitur, vel* Herile, *quod inter Dominum & ſervum obſervatur, vel* Matrimoniale, *quod conjuges matrimonio juncti colunt.*

41. *Quæritur circa hæc 1.* An Civitas ſit domo prior? *Reſp. Diſt. Civitas enim quoad prioritatem perfectionis & præſtantiæ, quin & naturæ intendentis prior eſt domo; Domus autem prior eſt civitate prioritate compoſitionis & naturæ generantis.*

42. *Quæritur 2.* An parentes habeant poteſtatem vitæ & necis in filios? *Affirmat id Bodinus l. 1. de Rep. c. 4. Contra quem argumentamur: Quicquid eſt 1. contra naturam, 2. contra ſcripturam, illud non approbandum. Atqui aſſcribere parentibus poteſtatem necis in filios eſt*

Digitized by Google

1. contra naturam. 2. contra ſcripturam. Ergo. Aſſumptionis membrum primum luce ſua radiat, alterum probo 1. quia eſt vindicta privata, quæ paſſim prohibita. Unde & parentes immorigeros liberos ad judices jubentur deferre, Deut. 21. v. 18 & ſeqq. 2. quia parentes liberos educare debent per eruditionem & correptionem Domini, Eph. 6. v. 4. debent caſtigare filios, ut ſenio ſint oblectamento Prov. 29. v. 17. Ergo non debent interficere.

43. *Quæritur 3.* An Domini habeant poteſtatem vitæ & necis in ſervos? *Affirmativa multis arridet tyrannis, quibus conſideranda exhibemus loca, Coloſ. 4. v. ult. Vos Domini æquitatem & æquabilitatem ſervis exhibete, ſcientes, quod & vos habeatis Dominum in cœlis. Eph. 6. v. 9. Vos Domini eadem facite erga illos, remittentes minas, ſcientes quod & veſter ipſorum Dominus eſt in cœlis, nec perſonæ reſpectus eſt apud illum. Quo jure ergo poteſtas necis conceditur Dominis in ſervos.*

44. *JCti paulò aliter progrediuntur: JUS, dicunt, eſt vel publicum vel privatum: Privatum eſt 1. Naturale. 2. Gentium. 3. Civile: De quibus qui velit conſulat JCtos. Nos pauciſſimis abſoluta virtutum perfectarum tractatione ultimo loco videbimus virtutes imperfectas.*

45. Virtus moralis imperfecta eſt habitus electivus imperfectus qui appetitum indomitum & reluctantem rationi ſubjicit. *Differt virtus imperfecta à perfecta tanquam diſpoſitio ab habitu: Virtus enim perfecta plenum habet dominium in appetitum, ſed eum magnâ præcedente pugnâ ad Dominium revocat.*

46. *Eſtq; duplex:* Continentia & Tolerantia: Continentia *eſt virtus imperfecta, qua inordinati affectus omnes inprimisq; alimenti & veneris, rectæ rationi reluctantes, in-*

tes, in-

tes, inviti ſubjiciuntur. Objectum *continentiæ ſunt omniũ generis, omniumq; ſenſuum voluptates, inprimis voluptates venereæ ſenſus ſc. & tactus.*

47. Extremorum *continentiæ unum in defectu nomine caret, minusq; quàm decet voluptatibus ducitur corporeis; Alterum in exceſſu, eſt Incontinentia, quæ eſt immoderatus voluptatum æſtus.*

48. *Exemplum incontinentiæ eſt Medea, quæ de Ovid.*

Me trahit invitam nova vis, aliudq; cupido,
Mens aliud ſuadet, video meliora, proboq;
Deteriora ſequor.

Item Phædria ille Terentianus, A.1.ſ.1. Eun. ô indignum facinus! nunc ego & illam ſceleſtam, & me miſerum ſentio: & tædet: & amore ardeo: & prudens, ſciens, vivus vidensq; pereo: nec quid agam ſcio.

49. Tolerantia *eſt virtus imperfecta, qua res adverſas & laborioſas cum quodam dolore, honeſtatis gratia perferimus.* Objectum *ejus ſunt dolores magis perferendi quàm ſuperandi.*

50. Extremum *Tolerantiæ in exceſſu ex pertinacia, in defectu mollities.* Pertinacia *eſt vitium modum excedens in adverſis, quo quævis ſine honeſtatis ratione perferimus.* Mollities *eſt vitium in adverſis deficiens, quo nullas plane moleſtias aut dolores honeſtatis gratia perferre volumus. De Tolerantia Horatius elegantiſſimos Studioſis accinit verſiculos, quibus finio:*

Qui cupit optatam curſu contingere metam.
Multa tulit fecitq; puer ſudavit & alſit,
Abſtinuit Venere & Baccho, qui Pythia cantat,
Tibicen didicit prius, extimuitq; magiſtrum.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google